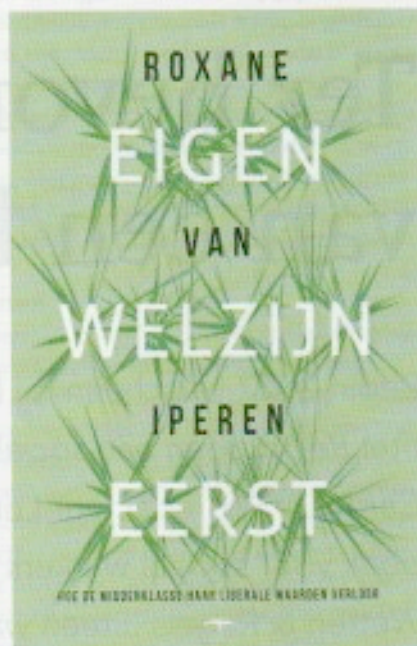

Oudenampsen grondig en gedetailleerd zien hoe het neoliberale denken al vanaf het begin van de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog een plaats had in de Nederlandse politiek. Het oorspronkelijk neoliberalisme zette zich af tegen zowel het keynesianisme als tegen het klassieke liberalisme. Men deelde de kritiek van Keynes op de onhoudbaarheid van een totale *laissez faire*-economie, maar vreesde een socialistische, egalitaire samenleving. De overheid diende wel in te grijpen in de economie, maar alleen om de markt te vrijwaren voor verstoringen als monopolievorming. Waar het neoliberalisme aanvankelijk het domein was van enkele activistische ideologen, die via denktanks en het opkopen van media de publieke opinie probeerden te beïnvloeden, is het vandaag de dag de technocratische meetlat waar vrijwel elk beleid op is gebaseerd.

Wat de gevolgen zijn van ongebreidel neoliberaal beleid laat Roxane van Iperen zien in het essay *Eigen welzijn eerst*. Waar Lubbers, Kok en Balkenende al flink aan de poten van de verzorgingsstaat gezaagd hebben, heeft er in tien jaar Rutte een economische en ethische kaalslag plaatsgevonden. Ooit hadden liberalen vrijheid hoog in het vaandel, maar daar is nu weinig meer van over. De helft van alle verkiezingsprogramma's bepleiten punten die rechtstreeks tegen de democratische rechtstaat indruisen en radicaal rechts begint een steeds grotere greep

op de samenleving te krijgen. Van Iperen heeft extra aandacht voor het zogenoemde 'wellness rechts'. Een groeiende groep, voornamelijk welgestelde vrouwen die, weliswaar in de naam van wellness en liefde, maar via extremistische haatpropaganda, zijn geradicaliseerd. Van Iperen laat overtuigend zien hoe de afbouw van de verzorgingsstaat, decennialange ontmenselijking van de ander in het politieke debat, in combinatie met destructieve social media-algoritmes en een wereldwijde pandemie, het meest slechte in goede mensen naar boven haalt.

Deze twee boeken zijn zeer verschillend van aard en opzet, maar laten allebei het belang van ideeëngeschiedenis zien. Abstracte concepten zijn vormend voor de realiteit waarin we leven. Ideeën zijn niet neutraal. Het is aan ons om een standpunt in te nemen.

Mellink, B., Oudenampsen, M., (2022)

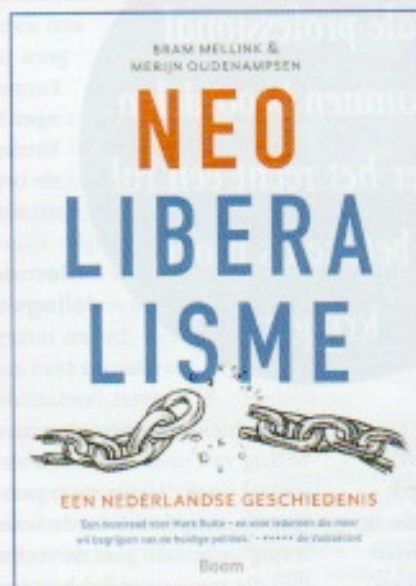
Neoliberalisme – Een Nederlandse geschiedenis

Amsterdam: Boom Uitgevers (336 pg., €29,90)

Iperen, R., van, (2022)

Eigen welzijn eerst – Hoe de middenklasse haar liberale waarden verloor

Amsterdam: Thomas Rap (144 pg., €18,99)

Van neo- naar illiberalisme

Door *Werner van de Vrede*, redacteur boekenrubriek

We leven in een tijd dat het neoliberalisme de dominante economische stroming is, dat wil zeggen: de economische stroming waarop onze politici hun beleid baseren. De consensus is dat deze manier van denken in de jaren '80, via Reagan en Thatcher, naar Nederland is overgewaaid. In het boek *Neoliberalisme, een Nederlandse geschiedenis* laten Bram Mellink en Merijn